

Т. Б. Ковч,
аспірант, кафедра економічної теорії, менеджменту і адміністрування, Чернівецький
національний університет імені Юрія Федьковича
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0009-4889-1678>

DOI: 10.32702/2306-6814.2026.3.304

ВПЛИВ РИНКОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

T. Kovch,
Postgraduate Student, Department of Economic Theory, Management
and Administration, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

THE IMPACT OF MARKET TRANSFORMATIONS ON THE ECONOMIC DEVELOPMENT OF UKRAINE'S REGIONS

У статті досліджено вплив ринкових трансформацій на економічний розвиток регіонів України крізь призму підприємницької активності та результативності функціонування підприємств. Основну увагу зосереджено на аналізі кількості діючих підприємств і обсягів реалізованої ними продукції (товарів, послуг) у територіальному розрізі за 2022–2024 роки. Проведено порівняльну оцінку регіональних відмінностей у рівнях економічної активності, визначено диспропорції у просторовому розподілі підприємств і фінансових результатів їх діяльності. На основі узагальнення статистичних даних здійснено групування регіонів України за рівнем економічного розвитку та окреслено роль великих економічних центрів у формуванні загальнонаціональних показників. Виявлено тісний взаємозв'язок між кількістю підприємств і обсягом реалізованої продукції, що підтверджується високим значенням коефіцієнта кореляції. Отримані результати свідчать про визначальне значення підприємницького сектору у забезпеченні регіонального економічного зростання та формуванні економічного потенціалу територій.

Relevance of the study is driven by the deepening of market transformations in Ukraine's economy, the intensification of interregional disparities, and the growing need to identify effective instruments for ensuring sustainable regional economic development under conditions of structural shifts and crisis challenges. In this context, particular importance is attached to the analysis of the entrepreneurial sector as a key factor in shaping the economic potential of territories, especially through quantitative and value-based indicators of enterprise activity. The aim of the article is to examine the impact of market transformations on the economic development of Ukraine's regions based on an analysis of the number of operating enterprises and the volume of products (goods and services) sold by them. The methodological framework of the study is based on statistical, comparative, structural, and correlation analysis, which made it possible to assess territorial differences in regional economic activity and to identify relationships between key indicators of entrepreneurial development. The results of the study are grounded in the analysis of official statistical data for 2022–2024 in a regional dimension. The impact of market transformations on

the economic development of Ukraine's regions is examined through the prism of entrepreneurial activity and the performance of enterprises. Particular attention is paid to the analysis of the number of operating enterprises and the volume of their sales of products (goods and services) across regions during 2022–2024. A comparative assessment of regional differences in levels of economic activity is carried out, and spatial disparities in the distribution of enterprises and their financial performance are identified. Based on the generalization of statistical data, Ukraine's regions are grouped according to their level of economic development, and the role of major economic centers in shaping national economic indicators is outlined. A strong relationship between the number of enterprises and the volume of products sold is identified, as confirmed by a high correlation coefficient. The obtained results indicate the decisive role of the entrepreneurial sector in ensuring regional economic growth and in forming the economic potential of territories.

Ключові слова: регіональний розвиток, ринкові трансформації, підприємницька активність, кількість підприємств, обсяг реалізованої продукції, економічний розвиток регіонів України.

Key words: regional development, market transformations, entrepreneurial activity, number of enterprises, volume of products sold, economic development of Ukraine's regions.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Сучасний етап розвитку регіональної економіки України характеризується поглибленням ринкових трансформацій, зростанням територіальних диспропорцій та посиленням впливу зовнішніх і внутрішніх шоків на функціонування підприємницького сектору. У цих умовах ключового значення набуває питання формування стійких джерел економічного зростання на регіональному рівні, серед яких провідну роль відіграє діяльність підприємств та результати їх виробничо-збутової активності.

Разом із тим, в Україні спостерігається суттєва нерівномірність розподілу регіонального розвитку, що зумовлено відмінностями у структурі економіки, рівні концентрації підприємств, інфраструктурному забезпеченні та впливі воєнних і демографічних чинників. Така асиметрія ускладнює реалізацію збалансованої регіональної політики та стримує процеси сталого економічного розвитку окремих територій.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Актуальність взаємозв'язку між підприємницькою діяльністю, обсягами реалізованої продукції та економічним розвитком регіонів підтверджується широким колом наукових праць авторів. Науковці звертають увагу на регіональну специфіку підприємницької активності. Так, А. Мельник аналізує сучасні тенденції розвитку підприємництва на національних і регіональних ринках послуг, виділяючи структурні зрушення, зростання кількості діючих підприємств і вплив інституційних чинників на їх активність, що має безпосередній вплив на економічні результати територій [1]. І. Сторонянська, О. Нестор розглядають механізми стимулювання підприємницької активності в сучасних умовах, зокрема під впливом кризових явищ і трансформацій, що сприяє розумінню причинно наслідкових зв'язків між активністю бізнесу та загальними показниками розвитку регіонів [2]. С. Корольова та І. Макалюк вивчають вплив державних політик на розвиток підприємництва в Ук-

раїні, включно з податковими та інституційними чинниками, що формують сприятливе середовище для бізнесу й опосередковано впливають на розмір реалізованої продукції та економічні результати регіонів [3]. У контексті постійних трансформацій економіки України під впливом воєнних дій та структурних викликів, В. Загорський і Б. Кисіль аналізують проблеми стимулювання підприємницької діяльності в регіональному аспекті, зокрема зміни в структурі ринків, труднощі функціонування підприємств і необхідність адаптивних політик підтримки, що впливає на показники виробничої активності та реалізації продукції [4].

Таким чином, дослідження підкреслюють, що підприємницька активність і пов'язані з нею показники є суттєвими детермінантами економічного розвитку регіонів, водночас взаємозв'язки між цими компонентами значною мірою залежать від інституційного, соціального й інфраструктурного середовища (що підтверджується численними емпіричними даними). Водночас у наукових дослідженнях недостатньо систематизовано питання взаємозв'язку між кількістю підприємств, обсягом реалізованої продукції та рівнем економічного розвитку регіонів з урахуванням сучасних ринкових трансформацій.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є комплексний аналіз впливу ринкових трансформацій на економічний розвиток регіонів України через дослідження кількості діючих підприємств та обсягів реалізованої ними продукції (товарів, послуг), а також виявлення закономірностей і територіальних відмінностей у рівнях економічної активності регіонів.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Економічний розвиток регіонів України є складним і багатовимірним процесом, який значною мірою визначається рівнем підприємницької активності та функціонуванням малого і середнього бізнесу.

Кількість діючих підприємств виступає важливим показником, що відображає потенціал регіональної еко-

Таблиця 1. Кількість діючих підприємств у територіальному розрізі за 2022 — 2024 роки, од.

Територіальний розріз	2022	Питома вага, %	2023	Питома вага, %	2024	Питома вага, %	Темп приросту, %
Україна	261924	100,0	307852	100,0	285597	100,0	109,0
Вінницька	8034	3,1	9262	3,0	9049	3,2	112,6
Волинська	5202	2,0	5975	1,9	5939	2,1	114,2
Дніпропетровська	24556	9,4	27728	9,0	26016	9,1	105,9
Донецька	2968	1,1	3274	1,1	2251	0,8	75,8
Житомирська	5408	2,1	6343	2,1	5982	2,1	110,6
Закарпатська	4899	1,9	5687	1,8	5370	1,9	109,6
Запорізька	7947	3,0	9568	3,1	7555	2,6	95,1
Івано-Франківська	6054	2,3	7079	2,3	7127	2,5	117,7
Київська	14661	5,6	18009	5,8	17303	6,1	118,0
Кіровоградська	7086	2,7	7693	2,5	7407	2,6	104,5
Луганська	333	0,1	1022	0,3	207	0,1	62,2
Львівська	16726	6,4	19785	6,4	19383	6,8	115,9
Миколаївська	6994	2,7	8560	2,8	8092	2,8	115,7
Одеська	17065	6,5	20457	6,6	18175	6,4	106,5
Полтавська	9079	3,5	10226	3,3	9841	3,4	108,4
Рівненська	5035	1,9	5732	1,9	5666	2,0	112,5
Сумська	4916	1,9	5324	1,7	4901	1,7	99,7
Тернопільська	4121	1,6	4787	1,6	4589	1,6	111,4
Харківська	16017	6,1	18783	6,1	17412	6,1	108,7
Херсонська	1674	0,6	2633	0,9	1324	0,5	79,1
Хмельницька	6198	2,4	7079	2,3	7005	2,5	113,0
Черкаська	7289	2,8	8242	2,7	8121	2,8	111,4
Чернівецька	3022	1,2	3658	1,2	3362	1,2	111,3
Чернігівська	4292	1,6	4971	1,6	4572	1,6	106,5
Київ	72348	27,6	85975	27,9	78948	27,6	109,1

Джерело: сформовано автором на основі [8].

номіки, здатність до створення робочих місць, залучення інвестицій та формування обсягів реалізованої продукції. У контексті сучасних ринкових трансформацій, особливо в умовах післявоєнної відбудови, аналіз взаємозв'язку між кількістю підприємств і економічним розвитком регіонів набуває особливої актуальності.

Для глибшого розуміння впливу кількості підприємств на економічний розвиток регіонів доцільно розглянути позиції науковців, які аналізують різні аспекти підприємницької активності та її роль у формуванні регіональних економік.

І. Новик наголошує, що підприємництво є "найважливішим елементом ринкової економіки", який стимулює інтенсивний розвиток держави та регіонів, визначаючи темпи економічного зростання, величину, якість і структуру валового продукту [5]. Таким чином кількість підприємств прямо пов'язана з економічною активністю та потенціалом регіону.

А. Мельник звертає увагу на те, що сучасні тенденції розвитку підприємництва (зокрема у сфері послуг) включають зростання кількості підприємств у регіонах, що є позитивним сигналом щодо розвитку ринкового середовища, структурних змін і інноваційних процесів, регіональні ринки підприємництва віддзеркалюють як зовнішні (глобальні), так і внутрішні чинники зростання, що впливають на кількість діючих підприємств [1].

Л. Сімків та ін. аналізують концентрацію підприємницької діяльності в регіонах як інструмент подолання регіональних дисбалансів, створення робочих місць і зниження безробіття та підкреслюють, що розвиток підприємництва вирішує не лише економічні, а й соціальні питання, і що регіональна динаміка підприємницької активності суттєво впливає на сталий розвиток територій [6].

А. В. Линенко розглядає роль підприємств та їх об'єднання у кооперативи, що позитивно впливає на розвиток регіону через підвищення ефективності діяльності, зниження транзакційних витрат і синергетичні ефекти співпраці між підприємствами [7]. Це, у свою чергу, сприяє зростанню економічної активності на місцевому рівні.

Тому, кількість діючих підприємств є одним із базових показників оцінки економічного розвитку регіонів, оскільки безпосередньо відображає рівень підприємницької активності, ділового клімату та адаптаційної спроможності регіональної економіки до ринкових трансформацій. Динаміка цього показника дає змогу простежити структурні зрушення в просторовій організації бізнесу, виявити регіональні диспропорції економічного розвитку та оцінити вплив інституційних і безпекових чинників на функціонування суб'єктів господарювання.

Динаміку кількості діючих підприємств у територіальному розрізі України за 2022—2024 роки, що є одним із ключових індикаторів економічного розвитку регіонів та адаптації бізнес-середовища до умов ринкових трансформацій і воєнних викликів, відображено у табл. 1.

Агреговані дані по Україні свідчать про загальне зростання кількості діючих підприємств у 2024 році порівняно з 2022 роком на 9,0%, що вказує на відносну стабілізацію підприємницької діяльності в умовах трансформаційної економіки. Водночас після пікового зростання у 2023 році спостерігається певне скорочення у 2024 році, що відображає уповільнення економічної активності та нерівномірність відновлювальних процесів у регіонах.

Найвищу концентрацію підприємств традиційно демонструють м. Київ (27,6% у 2024 р.), Дніпропетровська (9,1%), Львівська (6,8%), Одеська (6,4%) та Харківська (6,1%) області. Ці регіони формують основу економічного потенціалу країни завдяки розвиненій інфраструктурі, диверсифікованій галузевій структурі та високій щільності бізнес-активності. Зростання кількості підприємств у Київській області (+18,0%), Івано-Франківській (+17,7%), Львівській (+15,9%) та Миколаївській (+15,7%) областях свідчить про посилення ролі західних і центральних регіонів як осередків економічної релокації та відновлення ділової активності.

Водночас регіони, що зазнали безпосереднього впливу бойових дій або перебувають у зоні підвищених безпекових ризиків, демонструють негативну динаміку. Так, у Донецькій (-24,2%), Луганській (-37,8%) та Херсонській (-20,9%) областях відбулося суттєве скорочення кількості діючих підприємств, що безпосередньо стримує їхній економічний розвиток, звужує податкову базу та обмежує можливості відновлення регіональних економік. Подібна тенденція, хоча й менш виражена, спостерігається у Запорізькій та Сумській областях.

Водночас регіони, що зазнали безпосереднього впливу бойових дій або перебувають у зоні підвищених безпекових ризиків, демонструють негативну динаміку. Так, у Донецькій (-24,2%), Луганській (-37,8%) та Херсонській (-20,9%) областях відбулося суттєве скорочення кількості діючих підприємств, що безпосередньо стримує їхній економічний розвиток, звужує податкову базу та обмежує можливості відновлення регіональних економік. Подібна тенденція, хоча й менш виражена, спостерігається у Запорізькій та Сумській областях.

Таблиця 2. Динаміка обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств у територіальному розрізі за 2022–2024 роки, млн грн

Територіальний розріз	2022	Питома вага, %	2023	Питома вага, %	2024	Питома вага, %	Темп приросту, %
Україна	11033018	100,0	13456367	100,0	15688786	100,0	142,2
Вінницька	265023,3	2,4	349111,6	2,6	402070	2,6	151,7
Волинська	263097,5	2,4	289303,2	2,1	315276,2	2,0	119,8
Дніпропетровська	1147917	10,4	1396465	10,4	1667492	10,6	145,3
Донецька	128324,9	1,2	117508,8	0,9	113970,5	0,7	88,8
Житомирська	154936,4	1,4	196010,8	1,5	220248	1,4	142,2
Закарпатська	104507,9	0,9	125143,8	0,9	175205,6	1,1	167,6
Запорізька	332083,1	3,0	293607,6	2,2	367270,5	2,3	110,6
Івано-Франківська	134689,6	1,2	168812,8	1,3	184724,7	1,2	137,1
Київська	657321,5	6,0	876287,7	6,5	1000702	6,4	152,2
Кіровоградська	142245,6	1,3	175894	1,3	195689,2	1,2	137,6
Луганська	4437,9	0,0	696,4	0,0	507,5	0,0	11,4
Львівська	705844,5	6,4	846680,3	6,3	929815,9	5,9	131,7
Миколаївська	125436,7	1,1	165555,4	1,2	190744,2	1,2	152,1
Одеська	465125,1	4,2	570566,3	4,2	596297	3,8	128,2
Полтавська	320063	2,9	369883,7	2,7	454957	2,9	142,1
Рівненська	120914,1	1,1	153506,9	1,1	170640,5	1,1	141,1
Сумська	123969,8	1,1	150888,3	1,1	174260,6	1,1	140,6
Тернопільська	133236,3	1,2	158266,8	1,2	201827,6	1,3	151,5
Харківська	375367,7	3,4	500119,1	3,7	617612,8	3,9	164,5
Херсонська	31552,6	0,3	10768,3	0,1	14692,1	0,1	46,6
Хмельницька	167801,7	1,5	196318	1,5	230045,7	1,5	137,1
Черкаська	290870,7	2,6	334952,7	2,5	396219	2,5	136,2
Чернівецька	65497,6	0,6	95760,7	0,7	99590,5	0,6	152,1
Чернігівська	113103,3	1,0	142105,2	1,1	165288,3	1,1	146,1
Київ	4659651	42,2	5772152	42,9	6803637	43,4	146,0

Джерело: сформовано автором на основі [8].

Отже, регіональна динаміка кількості діючих підприємств підтверджує, що ринкові трансформації в Україні супроводжуються посиленням просторової нерівномірності економічного розвитку. Зростання підприємницької активності в відносно безпечних регіонах формує нові центри економічного зростання, тоді як східні та південні області потребують цільових інструментів державної підтримки для відновлення бізнес-середовища та реалізації їхнього економічного потенціалу.

Вагомість обсягу реалізованої продукції підприємств як показника результативності господарської діяльності зумовлює підвищену увагу науковців до аналізу його впливу на економічний розвиток регіонів.

Т. Кобилинська та ін. аналізують взаємозв'язок між обсягами реалізованої продукції підприємств та валовим регіональним продуктом (ВРП); виділяють, що регіони з більшою реалізацією продукції демонструють вищий показник ВРП на душу населення, що підтверджує прямий зв'язок між результативністю підприємницької діяльності й загальним економічним розвитком території [9]. Такий висновок узгоджується з ідеями сучасних концепцій локального економічного зростання, де продуктивність випуску продукції є ключовим фактором розвитку регіонів.

А. Ascani та ін. визначають, що локальні економічні характеристики підприємств, включно з їхньою ефективністю й масштабами виробництва, становлять одну з основних складових регіонального економічного зростання; підкреслюють, що локальні сфери виробництва та реалізації продукції виступають драйверами зростання доходів і інвестицій на місцевому рівні, що створює умови для сталого розвитку територій [10].

Отже, обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) є ключовим узагальнюючим показником економічної ак-

тивності регіонів, оскільки відображає масштаби виробництва, рівень платоспроможного попиту та ступінь інтеграції підприємств у ринкові процеси. Аналіз динаміки цього показника в територіальному розрізі дозволяє оцінити реальні результати ринкових трансформацій, виявити регіони-лідери економічного зростання та території з пригніченим діловим середовищем, а також простежити структурні та просторові зрушення в економічному розвитку країни в умовах воєнних та інституційних викликів.

Дані табл. 2 свідчать про стійке зростання обсягу реалізованої продукції в Україні у 2022–2024 роках: у 2024 році цей показник перевищив рівень 2022 року на 42,2%, що вказує на загальне відновлення економічної активності та адаптацію підприємств до змінених ринкових умов. Водночас регіональний розподіл обсягів реалізації залишається екстремально нерівномірним, що зумовлює диференціацію економічного розвитку території.

Найвагомішу частку у формуванні загальнонаціонального обсягу реалізованої продукції стабільно займає м. Київ, на який у 2024 році припадало 43,4% загального обсягу, що відображає високу концентрацію фінансових, управлінських та сервісних функцій у столиці. Серед регіонів-лідерів також вирізняються Дніпропетровська (10,6%), Київська (6,4%), Львівська (5,9%) та Одеська (3,8%) області, економіки яких характеризуються диверсифікованою структурою та відносно високою інвестиційною привабливістю.

Водночас найвищі темпи зростання обсягу реалізованої продукції демонструють західні та центральні регіони, зокрема Закарпатська (+67,6%), Харківська (+64,5%), Київська (+52,2%), Вінницька (+51,7%), Тернопільська (+51,5%) та Чернівецька (+52,1%) об-

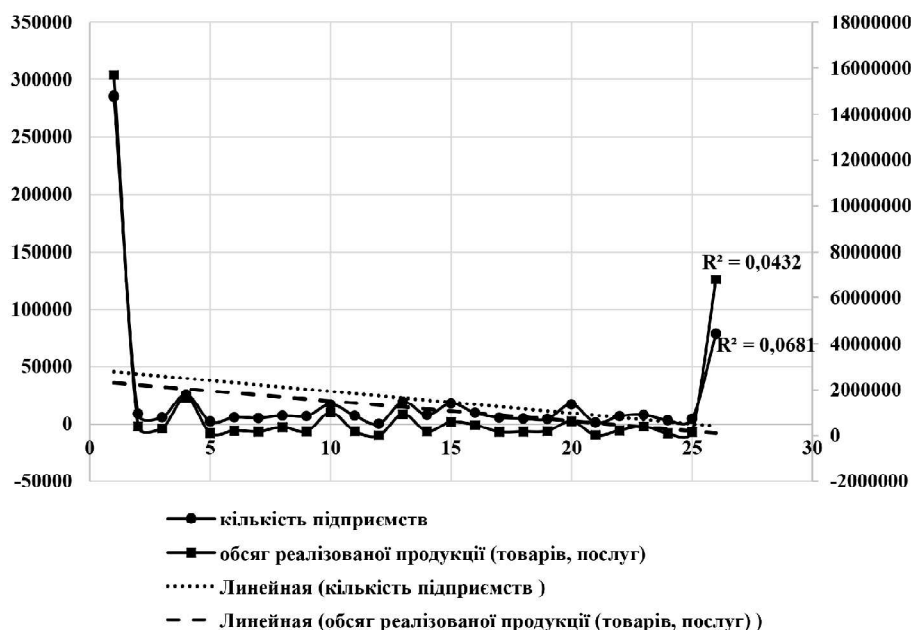

Рис. 1. Співвідношення кількості підприємств та обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) у регіональному розрізі України у 2024 році

Джерело: сформовано автором на основі [8].

ласті. Така динаміка свідчить про посилення ролі цих територій як нових центрів економічного зростання внаслідок релокації бізнесу, розвитку переробних виробництв та зростання внутрішнього попиту.

Негативна або критично низька динаміка спостерігається у регіонах, що зазнали значних руйнувань і втрат виробничого потенціалу. Зокрема, у Луганській області обсяг реалізованої продукції у 2024 році становив лише 11,4% від рівня 2022 року, а у Херсонській — 46,6%, що суттєво обмежує їхній економічний розвиток та фінансову спроможність. Скорочення частки Донецької області у загальнонаціональному обсязі реалізації також підтверджує глибину економічної деградації прифронтових територій.

Таким чином, аналіз обсягу реалізованої продукції підприємств у регіональному розрізі засвідчує, що ринкові трансформації в Україні супроводжуються концентрацією економічної активності у відносно безпечних регіонах і м. Київ, формуючи асиметричну модель економічного розвитку. Це обґрунтовує необхідність диференційованої регіональної політики, спрямованої на стимулювання виробничої активності та відновлення економічного потенціалу постраждалих територій.

Взаємозв'язок між кількістю діючих підприємств та обсягом реалізованої продукції (товарів, послуг) у регіональному розрізі дозволяє оцінити результативність підприємницької діяльності та рівень економічного розвитку регіонів. Поєднання цих показників дає змогу не лише охарактеризувати масштаб бізнес-активності, а й виявити територіальні відмінності у продуктивності та концентрації економічної діяльності в умовах ринкових трансформацій (рис. 1).

Дані свідчать про суттєву просторову нерівномірність економічної активності. Абсолютним лідером є м. Київ, де за наявності 78 948 підприємств формується понад 6,8 трлн грн обсягу реалізованої продукції,

що значно перевищує показники інших регіонів і підтверджує домінування м. Київ як головного фінансово-економічного центру країни. Високі значення обох показників також характерні для Дніпропетровської, Київської, Львівської, Одеської та Харківської областей, економіки яких вирізняються розвинутою інфраструктурою, диверсифікованою галузевою структурою та високою концентрацією підприємницької діяльності.

Регіони з відносно меншою кількістю підприємств, але помітними обсягами реалізації (зокрема Вінницька, Полтавська, Черкаська області) демонструють вищу середню результативність діяльності підприємств, що свідчить про домінування капіталомістких, експортно орієнтованих виробництв. Натомість Луганська, Херсонська та Донецька області характеризуються критично низькими значеннями обох показників, що є наслідком втрати виробничого потенціалу та обмеженого функціонування бізнесу в умовах воєнних дій.

Розрахований коефіцієнт кореляції між кількістю підприємств і обсягом реалізованої продукції становить 0,9878, що свідчить про надзвичайно тісний прямий зв'язок між цими показниками. Це означає, що зростання кількості діючих підприємств у регіоні майже пропорційно супроводжується збільшенням обсягу реалізованої продукції, підтверджуючи визначальну роль підприємницької активності у формуванні економічного розвитку регіонів. Водночас наявність окремих відхилень від загальної тенденції вказує на вплив галузевої структури, рівня капіталізації та інституційних умов функціонування бізнесу, що потребує подальшого поглибленого аналізу.

На основі співвідношення кількості підприємств та обсягу реалізованої продукції, а також з урахуванням високої кореляції між цими показниками ($r=0,9878$), доцільно здійснити кластеризацію регіонів за рівнем економічного розвитку. Такий підхід дозволяє виділити

Таблиця 3. Кластеризація регіонів України за рівнем економічного розвитку

Група регіонів	Рівень економічного розвитку	Характеристика групи	Регіони
I група	Дуже високий	Надвисока концентрація підприємств і обсягів реалізації; домінування фінансових, управлінських та сервісних функцій; ключовий центр економічної активності	м. Київ
II група	Високий	Значна кількість підприємств і високі обсяги реалізації; диверсифікована галузева структура; регіональні центри економічного зростання	Дніпропетровська, Київська, Львівська, Одеська, Харківська
III група	Середній	Збалансоване співвідношення підприємств і результативності діяльності; стабільна економічна динаміка; орієнтація на переробку та внутрішній ринок	Вінницька, Полтавська, Черкаська, Хмельницька, Івано-Франківська, Тернопільська
IV група	Помірно-низький	Обмежені обсяги реалізації та кількість підприємств; залежність від окремих галузей; наявний, але нереалізований потенціал зростання	Волинська, Житомирська, Рівненська, Сумська, Кіровоградська, Миколаївська, Закарпатська, Чернівецька, Чернігівська
V група	Низький (кризовий)	Критично низька бізнес-активність; значні втрати виробничого потенціалу; суттєвий вплив воєнних дій	Донецька, Луганська, Херсонська, Запорізька

Джерело: сформовано автором на основі [11; 12; 13].

відносно однорідні групи територій і обґрунтувати диференційовану регіональну економічну політику (табл. 3).

Запропоноване групування підтверджує наявність чіткої просторової поляризації економічного розвитку, що узгоджується з високим коефіцієнтом кореляції між кількістю підприємств та обсягом реалізованої продукції ($r=0,9878$). Регіони з високою концентрацією суб'єктів господарювання формують основну частку економічного результату, тоді як кризові території характеризуються системним розривом у відтворенні економічного потенціалу.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Кількість діючих підприємств відіграє визначальну роль у формуванні економічного розвитку регіонів, оскільки між чисельністю суб'єктів господарювання та обсягом реалізованої продукції простежується надзвичайно тісний прямий зв'язок (коефіцієнт кореляції $r=0,9878$). Зростання підприємницької активності супроводжується пропорційним збільшенням обсягів виробництва та реалізації, що свідчить про ключове значення бізнес-середовища як драйвера регіонального економічного зростання в умовах ринкових трансформацій.

Просторовий розподіл кількості підприємств і обсягів реалізованої продукції характеризується суттєвою нерівномірністю. Найвища концентрація економічної активності зосереджена у м. Київ та обмеженій групі регіонів-лідерів, які формують основну частку націо-

нального економічного результату. Така концентрація посилює роль окремих територій як центрів економічного зростання та одночасно поглиблює міжрегіональні диспропорції розвитку.

Регіони із середнім рівнем економічного розвитку характеризуються відносно збалансованим співвідношенням кількості підприємств і результативності їх діяльності, що забезпечує їм стійкість до зовнішніх шоків та адаптацію до змін ринкового середовища. У цих регіонах економічний розвиток ґрунтується на поєднанні переробних виробництв, агропромислового комплексу та внутрішнього споживчого попиту.

Помірно-низький рівень економічного розвитку окремих територій зумовлений обмеженою кількістю підприємств, низькою щільністю бізнес-активності та залежністю від вузького кола галузей. За наявності ресурсного й трудового потенціалу ці регіони потребують активізації підприємницького середовища, інвестиційних стимулів і покращення інституційних умов для прискорення економічного зростання.

Найнижчі показники економічного розвитку притаманні регіонам, що зазнали найбільшого негативного впливу воєнних дій, де скорочення кількості підприємств і обсягів реалізованої продукції обмежує відновлення економічного потенціалу та звужує фінансову базу розвитку. Для таких територій економічне зростання можливе лише за умови поєднання ринкових механізмів із цільовими інструментами державної підтримки.

Подальші наукові розвідки у сфері дослідження впливу ринкових трансформацій на економічний розвиток регіонів доцільно спрямувати на поглиблення аналітичного інструментарію та розширення інформаційної бази оцінювання регіональних процесів. Зокрема, перспективним є включення до аналізу показників продуктивності підприємств, рівня інвестиційної активності, інноваційної спроможності та цифровізації бізнес-процесів, що дозволить комплексніше оцінити якість економічного зростання регіонів, а не лише його кількісні параметри.

Література:

1. Мельник А. Підприємництво на національному та регіональних ринках послуг України: сучасні тенденції та фактори розвитку. Вісник Економіки. 2017. № 1. С. 7—21. URL: <https://visnykj.wunu.edu.ua/index.php/visnykj/article/view/671> (дата звернення: 22.01.2026).
2. Сторонянська І. З., Нестор О. Ю. Напрями стимулювання підприємницької активності в умовах сучасних викликів: територіальний контекст. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2023. Вип. 3 (161). С. 10—15. <https://doi.org/10.36818/2071-4653-2023-3-2>.
3. Корольова С. Г., Макалюк І. В. Вплив держави на розвиток підприємництва. Підприємництво та інновації. 2017. № 4. С. 49—55. URL: <http://ei-journal.in.ua/index.php/journal/article/view/111> (дата звернення: 22.01.2026).
4. Загорський В. С., Кисіль Б. М. Проблеми стимулювання підприємницької діяльності в умовах військо-

вих дій. Ефективність державного управління. 2023. № 3 (76/77). С. 11—18. <https://doi.org/10.36930/507601>.

5. Новик І. Регіональні аспекти розвитку підприємницьких структур в Україні. Економіка та суспільство. 2023. № 57. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-41>.

6. Сімків Л., Андрусів У., Купалова Г., Гончаренко Н., Дзьоба О., Юшкевич О. Концентрація підприємницької діяльності в регіонах України в контексті сталого розвитку. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice. 2022. № 3 (44). С. 347—356. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.3.44.2022.3776>.

7. Линенко А. В. Економічний розвиток регіонів України за рахунок об'єднання підприємств у кооперації. Адміністративно-територіальні vs економічно-просторові кордони регіонів?: матеріали Міжн. наук.-практ. конф. (19—20 берез. 2020 р.) / М-во освіти і науки України, ДВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана"; [редкол.: Данилишин Б. М. (голов. ред.) та ін.]. Київ: КНЕУ, 2020. С. 342—349. URL: <https://ir.kneu.edu.ua:443/handle/2010/33451> (дата звернення: 22.01.2026).

8. Банк даних. Державна служба статистики України. URL: <https://stat.gov.ua/explorer> (дата звернення: 22.01.2026).

9. Кобилянська Т., Гринчак Н., Мотузка О. Модель циркулярної економіки в пом'якшенні наслідків зміни клімату в Україні. Society and Security. 2025. № 1 (7). С. 3—16. [https://doi.org/10.26642/sas-2025-1\(7\)-3-16](https://doi.org/10.26642/sas-2025-1(7)-3-16).

10. Ascani A., Crescenzi R., Iammarino S. Regional Economic Development: A Review. 2012. URL: <https://www.ub.edu/searchproject/wp-content/uploads/2012/02/WP-1.3.pdf> (дата звернення: 22.01.2026).

11. Косач І. А., Жаворонок А. В., Дегтярьов А. В. Фінансовий механізм інноваційно-інвестиційного розвитку підприємництва: сучасні аспекти. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління. 2021. Вип. 1. С. 16—22. <https://doi.org/10.54929/pmt-issue1-2021-03>.

12. Холявко Н. І., Жаворонок А. В. Становлення малого і середнього підприємництва у забезпеченні соціально-економічного розвитку національної економіки. Причорноморські економічні студії. 2020. Вип. 59-1. С. 62—67. <https://doi.org/10.32843/bses.59-10>.

13. Жаворонок А. Теоретичні основи дослідження класифікації економічних циклів. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2022. Вип. 4 (28). С. 26—34. URL: <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/262432> (дата звернення: 22.01.2026).

References:

1. Melnyk, A. (2017), "Entrepreneurship in the national and regional service markets of Ukraine: current trends and development factors", Visnyk Ekonomiky, vol. 1, pp. 7—21, available at: <https://visnyk.wunu.edu.ua/index.php/visnyk/article/view/671> (Accessed 22 Jan 2026).

2. Storonyanska, I. Z. and Nestor, O. Y. (2023), "Directions of stimulating entrepreneurial activity under modern challenges: territorial context", Social and Economic Problems of the Modern Period of Ukraine, vol. 3

(161), pp. 10—15. <https://doi.org/10.36818/2071-4653-2023-3-2>.

3. Korolova, S. H. and Makalyuk, I. V. (2017), "The influence of the state on the development of entrepreneurship", Entrepreneurship and Innovations, vol. 4, pp. 49—55, available at: <http://ei-journal.in.ua/index.php/journal/article/view/11> (Accessed 22 Jan 2026).

4. Zahorskyi, V. S. and Kysil, B. M. (2023), "Problems of stimulating entrepreneurial activity under military conditions", Efficiency of Public Administration, vol. 3 (76/77), pp. 11—18. DOI: <https://doi.org/10.36930/507601>.

5. Novyk, I. (2023), "Regional aspects of the development of entrepreneurial structures in Ukraine", Economics and Society, vol. 57. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-41>.

6. Simkiv, L., Andrusiv, U., Kupalova, H., Honcharenko, N., Dzioba, O. and Yushkevych, O. (2022), "Concentration of entrepreneurial activity in the regions of Ukraine in the context of sustainable development", Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice, vol. 3 (44), pp. 347—356. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.3.44.2022.3776>.

7. Lynenko, A. V. (2020), "Economic development of Ukrainian regions through the consolidation of enterprises into cooperatives", Administratyvno-terytorial'ni vs ekonomichno-prostorovi kordony rehioniv?: materialy Mizhnar. nauk.-prakt. konf. [Administrative-territorial vs economic-spatial borders of regions?: materials of the international scientific-practical conference (March 19-20, 2020)], Ministry of Education and Science of Ukraine, Kyiv National Economic University named after V. Hetman, Kyiv, Ukraine, pp. 342—349, available at: <https://ir.kneu.edu.ua:443/handle/2010/33451> (Accessed 22 Jan 2026).

8. State Statistics Service of Ukraine (2026), "Database", available at: <https://stat.gov.ua/explorer> (Accessed 22 Jan 2026).

9. Kobylynska, T., Hrynychak, N. and Motuzka, O. (2025), "Circular economy model in mitigating the consequences of climate change in Ukraine", Society and Security, vol. 1 (7), pp. 3—16. [https://doi.org/10.26642/sas-2025-1\(7\)-3-16](https://doi.org/10.26642/sas-2025-1(7)-3-16).

10. Ascani A., Crescenzi R. and Iammarino S. (2012), "Regional Economic Development: A Review", available at: <https://www.ub.edu/searchproject/wp-content/uploads/2012/02/WP-1.3.pdf> (Accessed 22 Jan 2026).

11. Kosach, I. A., Zhavoronok, A. V. and Degtiarov, A. V. (2021), "Financial mechanism of innovation and investment development of entrepreneurship: modern aspects", Problemy suchasnykh transformatsii. Seriya: ekonomika ta upravlinnia, vol. 1, pp. 16—22. <https://doi.org/10.54929/pmt-issue1-2021-03>.

12. Kholiavko, N. I. and Zhavoronok, A. V. (2020), "Formation of small and medium-sized entrepreneurship in ensuring socio-economic development of the national economy", Prychornomorski ekonomichni studii, vol. 59-1, pp. 62—67. <https://doi.org/10.32843/bses.59-10>.

13. Zhavoronok, A. (2022), "Theoretical foundations of the study of the classification of economic cycles", Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia, vol. 4 (28), pp. 26—34, available at: <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/262432> (Accessed 22 Jan 2026).

Стаття надійшла до редакції 22.01.2026 р.